

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ**

МАТЕРІАЛИ

**VI Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції**

**МОВНА ОСВІТА ФАХІВЦЯ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ**

**22 лютого 2024
Харків**

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Лученко Д. В. – проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор

Співголова оргкомітету:

Частник О. С. – завідувач кафедри іноземних мов Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат мистецтвознавства, доцент

Координатори оргкомітету:

Зелінська О. І. – доцентка кафедри іноземних мов Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидатка філологічних наук, доцентка
Романцова Я. В. – доцентка кафедри іноземних мов Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидатка філологічних наук, доцентка

Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (22 лютого 2024 року). – Харків: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2024. – 292 с.

У збірнику матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції» вміщено виступи й тези її учасників. Захід, що відбувся 22 лютого 2024 року, було організовано з метою окреслення проблем та узагальнення наукових досягнень у галузі лінгвістики та теорії і практики інноваційного навчання мов і культур у полікультурному просторі XXI століття.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ тощо несуть автори.

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

<i>О.С. Частник</i>	266
МОВНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	
<i>В.К. Четверик</i>	269
МОЖЛИВОСТІ РЕСУРСІВ ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ (ARTIFICIAL INTELLIGENCE) У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
<i>О. Chekhratova</i>	275
GOOGLE FORMS AS A TOOL FOR SELF-REFLECTION IN A FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM	
<i>О.В. Шамрай</i>	277
ПРИНЦИП ВАЙНРІХА У ВИКЛАДАННІ ГРАМАТИКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ (ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ)	
<i>А.Г. Шевченко</i>	280
THE PROBLEM OF DEFINING DISCOURSE IN MODERN LINGUISTICS	
<i>О.В. Шум</i>	283
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЕЛЕМЕНТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В ІНШОМОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ	
<i>Т.М. Щокіна</i>	287
ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У НАВЧАННІ АУДІЮВАННЮ СТУДЕНТІВ-БАКАЛАВРІВ НЕМОВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	

1. Нікітіна Н., Нечаєва В. Технологія формування міжкультурної комунікації. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. Vol. III (20). Issue 40. P. 44–47.
2. Манакін В. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посібник для університетів. Київ: Академія, Серія «Альма-матер», 2012. 285 с.
3. Бакум З. П., Пальчикова О. О., Костюк С. С.. Навчання іноземних мов: крос-культурний підхід: монографія / З. П. Бакум, – Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2019. – 288

В.К. Четверик

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

МОЖЛИВОСТІ РЕСУРСІВ ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ (ARTIFICIAL INTELLIGENCE) У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Освітній простір сьогодення перебуває в стадії активних трансформаційних процесів, зумовлених низкою соціальних, економічних, культурних, а головне, технологічних змін. Такі метаморфози впливають на всі аспекти сучасної освіти, починаючи від організаційної структури навчальних закладів, форм навчання і закінчуючи методами навчання та змістовим наповненням. Це вимагає пошуку нових шляхів, підходів та методів реформування освітнього процесу. У цьому аспекті вже звичайною та невід’ємною частиною, зокрема, в організації дистанційного та змішаного навчання, стало використання широкого спектру інформаційних технологій, комп’ютерної техніки, цифрових [2; 4] та мультимедійних технологій [1; 3], які значною мірою полегшують освітню організацію та процеси навчання.

У сучасному світі галузь інформаційних технологій перебуває на етапі неймовірного росту та впровадження інноваційних рішень та інструментів, а їхній розвиток відбувається неймовірними темпами [4, с. 420]. На сьогодні одним із найбільш прогресивних проявів розвитку цифрового світу є *штучний інтелект* / *ШІ* (англ. Artificial Intelligence / AI), який привертає значну увагу всіх галузей суспільства. Штучний інтелект – передові комп’ютерні системи здатні виконувати різноманітні види діяльності, які зазвичай потребують людського втручання та інтелекту, як-от: розпізнавання мовлення, генерація зображень та текстових матеріалів, вирішення певного кола завдань та проблем. Уважається,

що ШІ потенційно спроможний кардинально змінити діяльність та організацію цілої низки сучасних галузей (у т. ч. фінансовий, медичний, транспортний, освітній напрям і т. ін.), саме тому зараз тема штучного інтелекту є провідною дискусійною темою серед науковців, інженерів та освітян у всьому світі.

Зазначимо, що особливо актуальною зараз є тема використання штучного інтелекту в освітній площині. Поступово такі технології проникають до галузі освіти як із боку імплементації інструментів на основі ШІ для підвищення рівня ефективності навчання та автоматизації організаційних освітніх процесів, так і з боку активного використання таких інструментів здобувачами освіти для виконання завдань, генерації текстів, виконання завдань і т. ін. Проте, незважаючи на свою революційність, штучний інтелект та ресурси на його основі – це порівняно нова галузь, тому зараз є ціла низка питань та проблем щодо їхнього впровадження, які потребують вирішення та структуризації. Загалом застосування таких інструментів для освітніх потреб у широкому контексті, поки що знаходиться на початковому етапі, проте має значний потенціал, який може бути використаний як для підвищення результатів навчання здобувачів, так і реформування всієї галузі загалом.

На сьогодні найбільш розповсюдженим інструментом, який використовує можливості штучного інтелекту є низка чат-ботів із генеративним штучним інтелектом, які здатні генерувати текстові дані, зображення, надавати інформацію, та створювати медіаконтент у відповідь на запит користувача. Таке використання ШІ дає змогу використовувати такі чат-боти, як інструмент для використання з освітньою метою. Сучасна галузь цифрових технологій пропонує широкий спектр подібних інструментів, наприклад, *Copilot* від корпорації Microsoft (розроблений спільно з OpenAI) та *Gemini* від Google DeepMind, проте найбільшої популярності здобув та став затребуваним *ChatGPT* від компанії OpenAI. Робота чат-боту *ChatGPT* базується на використанні алгоритмів великих мовних моделей. Варто зазначити, що такий інструмент вважається комунікативно спроможним та функціональним, адже може вести діалог, підтримати дискусію, створювати тексти, що дає змогу використовувати його у

якості допоміжного інструменту для навчання. Цей інструмент спроможний генерувати логічні, граматично виважені та контекстуальні відповіді на запити, пов'язані із широким колом питань. Зазначимо, що для розроблення та «навчання» сервісу була використана велика база даних текстів, яка включала в себе широку парадигму текстів, книг, словникових статей, наукових розвідок (із різних сфер) та вебсайти, кейси та матеріали з освітніх платформ. Такі механізми дали змогу *ChatGPT* опрацювати широкий спектр інформації різними мовами та різних стилів, тому ця мовна модель спроможна пропонувати відповіді, схожі за стилістикою та змістом з текстами, які продукуються людиною.

Проте варто зауважити, що можливості таких інструментів поки що детально не опрацьовані та не описані методикою навчання іноземних мов. Що вимагає додаткових досліджень у цьому напрямі та розроблення методів їхнього ефективного використання для навчання та вивчення іноземних мов. Крім того, присутнім є не тільки розроблення методик імплементації таких інструментів у галузь навчання іноземних мов, але і їхнього тестування на практиці в різних навчальних та практичних контекстах.

Розглянемо на прикладі *ChatGPT* деякі базові та перспективні варіанти використання можливостей інструментів зі штучним інтелектом у контексті навчання та вивчення іноземної мови здобувачами вищої освіти:

- можливість (для викладача) адаптації навчальних текстів та матеріалів відповідно до рівня мовної підготовки здобувачів з акцентом на певний рівень знань мови, збагачення або спрощення вокабуляра, граматичних структур або використання в текстах фразеологічних одиниць тощо;

- створення списків лексичних одиниць певної тематики та галузі знань (з прикладами використання), наприклад, генерування списків професійної термінології за тим чи тим профілем здобувачів; або формування синонімічного, антонімічного рядів і т. ін. до тієї чи тієї лексичної одиниці;

- можливість підбору лексики та мовних шаблонів відповідно до мовного стилю (офіційного, розмовного, наукового тощо), що є важливим аспектом у

встановленні можливості використання тієї чи тієї одиниці в певному мовному оточенні чи ситуації комунікації;

– створення автентичних ситуацій спілкування – генерування розмовних тем за певним запитом та тематикою для здобувачів різних рівнів та галузей знань, що може значно урізноманітнити підхід до розвитку мовлення;

– створення додаткових до основного підручника діалогів для ілюстрації функціонування в текстовому контексті та відпрацювання використання тематичного вокабуляра, мовних патернів тощо;

– можливості для здобувачів за запитом знайомитися з прикладами використання розповсюджених фраз та ідіом, що характерні для сучасного мовного середовища, а не тільки зафіксовані в словниках та підручниках;

– можливість для здобувачів отримати базові пояснення щодо основних граматичних концепцій із прикладами та уточненнями;

– допомога в розумінні контексту, коли потрібні пояснення щодо використання та функціонування тих чи тих лексичних одиниць, висловів, ідіом або культурних особливостей, ресурс може пояснити їхнє значення та контекст використання, що, наприклад, може бути корисною функцією в роботі з іншомовною вузькопрофільною лексикою;

– ресурс за правильних та послідовних запитів може допомогти побудувати навчальну програму з урахуванням потреб користувача (рівня знань, мети вивчення мови тощо), або надати рекомендації щодо розроблення та реалізації такої програми, підбору навчальних матеріалів, книг, завдань;

– допомога в підготовці до проходження міжнародних мовних іспитів (наприклад, TOEFL, IELTS, Cambridge Exams і т. ін.): сервіс може надати практичні поради, рекомендації щодо проходження тестів, зразки тестів тощо;

– також цей інструмент може надати рекомендації щодо використання інших освітніх ресурсів та щодо роботи з ними (використанню у навчальному процесі, розробленню завдань тощо).

На просунутому рівні можна використовувати чат-бот у якості співрозмовника для розвитку іншомовних комунікативних умінь та навичок, попросити виправляти лексико-граматичні помилки, пояснити певні мовні концепти, а за певним запитом ресурс може взяти участь у діалозі, підтримати дискусію, бесіду за заданою темою тощо (адже сервіс може розпізнавати мовлення та озвучувати власні відповіді та згенерований контент). Безумовно, такі можливості цього ресурсу можуть стати в нагоді при формуванні різних складників загальної іншомовної комунікативної компетенції, у розвитку навичок усного (монологічного та діалогічного) мовлення тощо.

У розвідці наведені лише деякі базові та потенційно можливі варіанти використання штучного інтелекту / ресурсів на його основі в роботі зі здобувачами для навчання та вивчення іноземної мови в контексті ЗВО, коли години на заняття можуть бути обмеженими. Варто також зробити акцент на тому, що на теперішній момент (початок 2024 року) згадані ресурси є потужними інструментами, проте вони все ще знаходяться в стадії розроблення та удосконалення, тому як викладачеві, так і здобувачам у роботі з ними варто бути уважними щодо контенту, який вони генерують та поки що сприймати їх як допоміжний інструментарій в освітньому процесі.

Додатково варто акцентувати увагу здобувачів на дотриманні кодексу академічної доброчесності [5, с. 11]. Використання ШІ та інструментів на його основі в освітніх цілях повинно ґрунтуватися на принципах етичного використання інформації та унікальності робіт; здобувачі мають уникати копіювання згенерованого контенту чи його плагіату.

Отож, зараз штучний інтелект поступово розширює свої можливості, впливаючи на всі галузі життя, зокрема трансформуючи й освітній процес. ШІ стає основою для створення інноваційних засобів, наприклад, чат-ботів (як-от ChatGPT), які потенційно можуть стати тренажерами у площині навчання, зокрема використовуватися для навчання та вивчення іноземних мов, розвитку комунікативних умінь та навичок. Але викладачі мають розуміти, що такі ресурси можуть стимулювати та спрощувати освітній процес, допомагати у

створенні навчального контенту, проте не замінюють для здобувачів необхідності розуміння та самостійного опрацювання матеріалу, мовної практики, автентичного мовного та культурного середовища. Поки що варто використовувати подібні інструменти та ресурси в поєднанні з традиційними методами навчання та вивчення іноземної мови, таких як навчання в аудиторії, дистанційні формати, заглиблення в мовне оточення, наданням чітких рекомендації для здобувачів щодо процесу розвитку іншомовної комунікативної компетенції та формувати в здобувачів розуміння коректного та добросовісного використання подібних інструментів (наприклад, як із боку технічних умінь щодо використання таких інструментів з освітньою метою, так і з боку академічної доброчесності).

Література

1. *Веретюк Т. Формування іншомовної граматичної компетенції за допомогою відеоматеріалів (на прикладі відеохостингу YouTube). Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; [ред.-упоряд.: М. Пантук, А. Душиний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Гельветика, 2022. Вип. 52, т. 1. С. 199–204. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10754> (дата звернення: 19.02.2024).*
2. *Гуліч О. О. Використання цифрових ресурсів при вивченні англійської мови. Інноваційні педагогічні технології в цифровій школі : матеріали V Всеукр. (з міжнар. участю) наук.-практ. конф. молод. учених, Харків, 10–11 трав. 2023 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди ; [упоряд.: Н. Пономарьова, Н. Олефіренко, В. Андрієвська]. Харків, 2023. С. 119–121. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/12699> (дата звернення: 18.02.2024).*
3. *Солошенко-Задніпровська Н. К. Роль мультимедійних технологій у покращенні процесу навчання іноземної мови. Інформаційні технології в освіті та науці : зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. конф. Мелітополь ; Запоріжжя : ФОП Однорог Т.В., 2023. Вип. 13. С. 390–394. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/11666> (дата звернення: 19.02.2024).*
4. *Четверик В. К. Роль цифрових технологій у самостійному вивченні іноземної мови: переваги та недоліки. Інформаційні технології в освіті та науці : зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. конф. Мелітополь ; Запоріжжя : ФОП Однорог Т.В., 2023. Вип. 13. С. 419–424. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/11667> (дата звернення: 19.02.2024).*
5. *Sabzalieva E., Valentini A. ChatGPT and Artificial Intelligence in Higher Education: Quick Start Guide. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2023. 15 p.*